

УДК 342.92+351.746.2

ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛІВ, ОТРИМАНИХ СУБ'ЄКТАМИ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВЗАЄМОДІЇ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В ЗАПОБІГАННІ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ КОРУПЦІЄЮ

Сіренко Д.О., здобувач
кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглядається можливість взаємодії суб'єктів приватної детективної діяльності з органами державної влади в запобіганні адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією. Крім того, розглянуто особливості використання та легалізації матеріалів, отриманих суб'єктами приватної детективної діяльності внаслідок такої взаємодії.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, корупція, взаємодія, суб'єкти, приватна детективна діяльність, правовідносини, органи державної влади, юридичний факт, запобігання, докази, протокол, договір.

В статье рассматривается возможность взаимодействия субъектов частной детективной деятельности с органами государственной власти в предотвращении административных правонарушений, связанных с коррупцией. Кроме того, рассматриваются особенности использования и легализации материалов, полученных субъектами частной детективной деятельности в результате такого взаимодействия.

Ключевые слова: административные правонарушения, коррупция, взаимодействие, субъекты, частная детективная деятельность, правоотношения, государственные органы, юридический факт, предупреждение, доказательство, протокол, договор.

Sirenko D.O. USE OF MATERIALS RECEIVED BY SUBJECTS OF PRIVATE DETECTIVE ACTIVITY AFTER INTERACTION WITH THE PUBLIC AUTHORITIES IN PREVENTION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES RELATING TO CORRUPTION

This article discusses the possibility of interaction of subjects of private detective activity with state authorities in preventing corruption-related administrative offenses. In addition, features of the use and legalization materials received by the subjects of private detective activity as a result of such interaction are considered.

Key words: administrative offenses, corruption, interaction, subjects, private detective activity, legal relations, state authorities, legal fact, prevention, evidence, protocol, contract.

Постановка проблеми. Сьогодні корупція є одним із найпоширеніших негативних явищ в українському суспільстві, яке охопило майже всі сфери економічного, політичного та соціального життя суспільства. Поширення корупції має вкрай негативний вплив на формування й діяльність органів державної влади, підриває довіру громадян до них, зводить нанівець принцип верховенства права та руйнує засади моралі й почуття справедливості в суспільстві.

Варто відзначити, що корупційні правопорушення спричиняють негативні наслідки передусім в економіці, адже це саме та сфера, де отримуються найбільші прибутки й де є простір для поширення корупційних зв'язків і схем.

Тож держава має нагальну необхідність боротьби з корупцією, багатогранність і різнобічність якої потребує вдосконалення механізмів її протидії та зниження корупційних впливів на політичну, економічну, соціальну сфери життя України та є одним із пріоритетних напрямів державної політики сьогодення [1].

Мета статті – дослідити можливість взаємодії суб'єктів приватної детективної діяльності з органами державної влади в запобіганні адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, одним зі шляхів подолання адміні-

стративної корупції в Україні могло б стати залучення суб'єктів приватної детективної діяльності на договірних засадах до співпраці, зокрема, з Національним агентством із питань запобігання корупції (далі – Національне агентство) – центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Підтримує подібну точку зору й більшість опитаних фахівців у галузі права та працівників приватних охоронних підприємств, більшість з яких – 68 % висловилися за взаємодію Національного агентства із суб'єктами приватної детективної діяльності, оскільки адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, переважно мають латентний характер, що значно ускладнює їх викриття відкритими (гласними) методами.

Справа в тому, що, на відміну від правоохоронних органів, які здійснюють протидію корупційним правопорушенням, Національне агентство не має у своїй структурі оперативного підрозділу, який займався би проведенням негласних розшукових (розвідувальних) заходів, а також не має і повноважень надавати подібні доручення оперативним підрозділам інших правоохоронних органів. За таких умов адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, мають високий рівень латентності, а тому задокументувати

їх відкрито, у гласному порядку досить важко та майже неможливо. Звідси випливає, що співробітники Національного агентства документують корупційні правопорушення, які вже відбулися в минулому, «крокуючи від правопорушення до людини», а не навпаки. Таку ретроспективну діяльність треба називати протидією, але в жодному разі не запобіганням.

Отже, за письмовими запитами суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності, за наявності згоди осіб, стосовно яких здійснюється збір інформації, відповідні правоохоронні органи можуть надавати їм на договірній основі відомості, що містяться в адресних бюро, паспортних підрозділах, облікових підрозділах патрульної поліції, а також у підрозділах з обліку осіб, які мають судимість або притягалися до кримінальної відповідальності, якщо такі дані затребуються з дотриманням вимог законодавства (ч. 3 ст. 15 законопроекту).

У свою чергу, у випадках, передбачених ч. 1 ст. 15 законопроекту, приватні детективи, об'єднання приватних детективів, які під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності отримали інформацію про факти вчинення кримінального правопорушення або про готування до вчинення кримінального правопорушення, зобов'язані невідкладно повідомити про це відповідний правоохоронний орган і передати йому матеріали, що підтверджують таку інформацію [2].

Після того як суб'єкт приватної детективної діяльності виконав своє завдання, що ставилося перед ним Національним агентством у рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, йому необхідно передати отримані відомості замовникові.

З огляду на те, що взаємодія суб'єктів приватної детективної діяльності та Національного агентства має на меті притягнення винної особи, яка скоїла адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, до відповідальності, відомості (фактичні дані), які були отримані під час виконання завдання, повинні бути оформлені належним чином, із дотриманням положень Конституції України й адміністративно-процесуальної форми. Будь-яке порушення конституційних вимог та адміністративно-процесуальної форми під час збирання інформації приватним детективом тягне за собою визнання отриманих доказів недопустимими.

На нашу думку, відомості, зібрані приватним детективом, які підтверджують чи спростовують причетність особи до вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, у межах взаємодії з Національним агентством є допустимим, оскільки зібрані: 1) з дотриманням положень Конституції України, зокрема ст. ст. 3, 28–32; 2) у рамках договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг; 3) з дотриманням законодавства, що регламентує порядок організації та здійснення приватної детективної діяльності; 4) з дотриманням законодавства про запобігання корупції та 5) з дотриманням законодавства про адміністративну від-

повідальність. Водночас під час здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності не допускається порушення прав і свобод фізичних та юридичних осіб (ч. 2 ст. 12 законопроекту).

Під результатами приватної детективної (розшукової) діяльності розуміють фактичні дані, відомості, інформацію, що сприяє визначенню (підтвердженню чи спростуванню) обставин, визначених у завданні в межах договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг. Інакше кажучи, результати приватної детективної (розшукової) діяльності – це інформація, отримана суб'єктами приватної детективної діяльності у встановленому законом порядку.

Пропонуємо поділити результати приватної детективної (розшукової) діяльності на **дві групи**:

1. Відомості (фактичні дані), що безпосередньо стосуються (підтверджують або спростовують) обставин, визначених у завданні, які, будучи закріплені в процесуальному порядку, можуть слугувати джерелами доказів у провадженні у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Вони можуть мати значення для встановлення обставин, що підлягають доказуванню (наприклад, відомості про зайняття держслужбовця підприємницькою діяльністю або відомості про свідоме ігнорування посадовою особою факту виявлення корупційного правопорушення, яке мало місце в установі, у якій він обіймає посаду тощо).

2. Відомості (фактичні дані), що є допоміжними та мають опосередковане відношення до обставин, визначених у завданні (наприклад, з'ясування біографічних та інших даних, що характеризують особу правопорушника). Таку інформацію можна використати як орієнтир для вибору організаційних і тактичних прийомів проведення приватних детективних (розшукових) заходів або заходів, спрямованих на викриття правопорушників співробітниками Національного агентства.

До першої групи належать відомості (інформація), задокументовані шляхом складання акта приймання-передачі наданих послуг приватної детективної (розшукової) діяльності, у якому, зокрема, визначається, які саме дії були зафіксовані, за допомогою яких технічних засобів і на який носій інформації зафіксовані зібрані відомості (докази). До акта приймання-передачі в обов'язковому порядку додаються первинні носії інформації, на яких зафіксовані факти протиправної діяльності (фотографії, фотоплівки, фонограми, оптичні компакт-диски, жорсткі диски, переносні флеш-накопичувачі інформації, картки пам'яті тощо).

До другої групи належать довідки, акти, звіти (наприклад, довідка з психоневрологічного диспансеру, характеристика з житлово-комунального господарства тощо), інформація довірених осіб (конфідентів).

Отже, результат своєї діяльності приватний детектив передає за допомогою акта приймання-передачі наданих послуг, до якого обов'язково додаються первинні носії інформації, на яких зафіксовані факти проти-

правної діяльності. Відомості (фактичні дані), отримані, оформлені та передані з додержанням вищевказаної процедури, можна вважати допустимими та на підставі цієї інформації вживати заходів із притягнення особи (посадової чи службової) до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Результати приватної детективної діяльності, отримані під час виконання завдань, визначених Національним агентством у договорі про надання приватних детективних (розшукових) послуг, можуть бути використані:

1) як підстава для складання протоколів про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства;

2) для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами в провадженнях у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією;

3) для вжиття заходів щодо правового та іншого захисту осіб, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень (викривачів), притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, у зв'язку з таким інформуванням;

4) для ініціювання проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень;

5) для інформування інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції шляхом надсилання їм матеріалів, що свідчать про факти таких правопорушень;

6) для звернення до суду з позовами (заявами) щодо визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

7) для внесення приписів про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом;

8) для взаємного інформування членів Національного агентства, посадових осіб, уповноважених Національним агентством та інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Результати приватної детективної (розшукової) діяльності використовують лише у випадках, коли їхня достовірність та об'єктивність можна довести й перевірити під час судового розгляду адміністративної справи.

Так, суд не може визнати доказом інформацію, отриману приватним детективом і подану до суду без вказівки на джерело. Але у випадках, коли має місце адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» може бути здійснене працівником відповідного органу без зазначення авторства (анонімно). Подібне анонімне повідомлення підлягає розгляду, якщо наведена в ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені.

Анонімне повідомлення про порушення вимог законодавства про запобігання корупції підлягає перевірці в термін не більше як п'ятьнадцять днів від дня його отримання. Якщо у вказаний термін перевірити інформацію, що міститься в повідомленні, неможливо, керівник відповідного органу або його заступник продовжують термін розгляду повідомлення до тридцяти днів від дня його отримання.

У разі підтвердження викладеної в повідомленні інформації про порушення вимог цього Закону керівник відповідного органу вживає заходів щодо припинення виявленого порушення, усунення його наслідків і притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності, а у випадках виявлення ознак кримінального або адміністративного правопорушення також інформує спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (ч. 5 ст. 53 Закону України «Про запобігання корупції») [3].

На відміну від проваджень в інших галузях права, адміністративне провадження дає змогу суду визнавати доказами показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису, зокрема тих, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками (ст. 251 КУпАП).

Отже, отримавши оформлені належним чином відомості від приватного детектива, посадова особа Національного агентства складає адміністративний протокол і направляє його до суду разом з іншими документами або ж передає з дотриманням законодавчої процедури відомості про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з корупцією до правоохоронних органів.

Отже до суду подаються:

1) копія договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг;

2) копія акта приймання-передачі послуг приватної детективної (розшукової) діяльності;

3) протокол про адміністративне правопорушення, передбачене однією зі статей гл. 13-А КУпАП;

4) інші матеріали, отримані в процесі проведення приватних детективних заходів (фото-, відеоматеріали тощо).

У свою чергу, до правоохоронного органу супровідним листом передаються:

1) копія договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг;

2) копія акта приймання-передачі послуг приватної детективної (розшукової) діяльності;

4) інші матеріали, отримані в процесі проведення приватних детективних заходів (фото-, відеоматеріали тощо);

5) обґрунтований висновок про виявлення ознак корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, розслідування якого належить до компетенції відповідного правоохоронного органу.

У ст. 17 законопроекту «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» визначено деякі обмеження, спрямовані на збереження професійної таємниці суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності.

Так, приватним детективом, працівникам об'єднання приватних детективів забороня-

ється розголошувати та/або використовувати у своїх інтересах або інтересах третіх осіб відомості, що становлять професійну таємницю суб'єкта приватної детективної (розшукової) діяльності (ч. 2 ст. 17 законопроекту).

Використання особами, зазначеними в ч. 2 цієї статті, безпосередньо або через інших осіб відомостей, отриманих у результаті приватної детективної (розшукової) діяльності, з метою шантажу суб'єктів детективних досліджень чи замовників таких досліджень тягне за собою відповідальність, передбачену законом (ч. 3 законопроекту) [6].

Приватні детективи зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до відомостей, які становлять професійну таємницю суб'єкта приватної детективної (розшукової) діяльності, або їх розголошення.

Подібна заборона міститься й у ч. 4 ст. 13 Закону України «Про запобігання корупції», де вказується, що Голові та членам Національного агентства, посадовим і службовим особам його апарату забороняється розголошувати інформацію з обмеженим доступом, отриману у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, крім випадків, встановлених законом [3].

Висновки. На нашу думку, для досягнення більш ефективного результату в запобіганні та протидії адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, доцільно було б на законодавчому рівні закріпити положення, яке б дало можливість Національному агентству залучати до співпраці суб'єктів приватної детективної діяльності.

Зважаючи на викладені вище обставини, ми пропонуємо внести такі зміни до Закону України «Про запобігання корупції»:

1) доповнити ч. 1 ст. 12 п. 3-1 такого змісту: 3-1) залучати у встановленому порядку до виконання окремих робіт суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності на договірній основі з метою перевірки можливих фактів порушення вимог цього Закону.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що дотримання приватним детективом положень Конституції України та відповідної процесуальної форми має велике значення під час взаємодії з Національним агентством у запобіганні адміністративним правопорушенням, пов'язаним із корупцією, оскільки відомості, які зібрав і зафіксував приватний детектив, надалі будуть приєднані до матеріалів адміністративної справи. Порушення, навіть незначні, конституційних вимог або встановленої законодавчої форми, наслідком чого є, як правило, погане знання національного законодавства та намагання виконати завдання якомога швидше, незважаючи на якість, тягнуть за собою негативні наслідки у вигляді визнання всіх зібраних раніше доказів недопустимими.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корупція в Україні: сутність, причини та наслідки. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content
2. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: проект закону України № 3726 від 28 грудня 2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>